

РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ Л.В. ЗАНКОВА У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИКИ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

навчальними закладами та носіями мови; формування у майбутніх фахівців нового типу педагогічного мислення та творчого бачення своєї професії, формування професійної майстерності вчителя іноземних мов, як невід'ємної складової підготовки педагога.

4) Перспективи подальших розвідок у цьому напрямку полягають у дослідженні професійної майстерності вчителя іноземних мов та шляхів модернізації іншомовної підготовки майбутніх педагогів.

1. Державна програма "Вчитель" // <http://www.mon.gov.ua/education/higher>.

2. Закон України "Про освіту" // <http://www.mon.gov.ua/education/higher>.

3. Закон України "Про вищу освіту" // <http://www.mon.gov.ua/education/higher>.

4. Національна доктрина розвитку освіти // <http://www.mon.gov.ua/education/higher>.

5. Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграція у європейський освітній простір // <http://www.mon.gov.ua/education/higher>.

6. Кондрашова Л.В. Проблеми модернізації педагогічної підготовки студентів в умовах університетської освіти // Л.В. Кондрашова // Вісник Львівського університету. Серія: Педагогіка. – 2009. Вип. 25. Ч. 1. С. 93–98.

7. Кравчук Л.В. Професійна підготовка вчителів іноземної мови в навчальних закладах України у другій половині ХХ ст. / Л.В. Кравчук // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету. Серія: Філологічні науки. – 2012. – №104(2). – С. 467–473.

Стаття надійшла до редакції 17.06.2014

УДК 371.3:51

Людмила Силюга, кандидат фізико-математичних наук,
доцент кафедри математики та методики викладання математики початкового навчання
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ Л.В. ЗАНКОВА У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИКИ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

У статті розглянуті основні напрями реалізації технології розвивального навчання Л.В. Занкова у процесі вивчення математики в початковій школі. Визначені особливості проведення уроку математики в початкових класах згідно принципів розвивальної технології навчання за Л.В. Занковим.

Ключові слова: технологія розвивального навчання; навчально-пізнавальні інтереси; засоби емоційного стимулювання учнів до вивчення математики; система розвивальних завдань.

Лит. 8.

Людмила Силюга, кандидат фізико-математических наук,
доцент кафедры математики и методики преподавания математики начального обучения
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИВАЮЩОГО ОБУЧЕННЯ Л.В. ЗАНКОВА В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИКИ В НАЧАЛЬНИХ КЛАСАХ

В статье рассмотрены основные направления реализации технологии развивающего обучения Л.В. Занкова в процессе изучения математики в начальной школе. Определены особенности проведения урока математики в начальных классах по принципам развивающей технологии обучения по Л.В. Занкову.

Ключевые слова: технология развивающего обучения; учебно-познавательные интересы; средства эмоционального стимулирования учащихся к изучению математики; система развивающих заданий.

Liudmyla Sylyuha, Ph.D.(Physics and Mathematics)
Docent of Mathematics and Methods of Teaching Mathematics of Elementary Education Department
Drohobych State Pedagogical University by I.Franko

REALIZATION OF TECHNOLOGY OF DEVELOPING STUDIES AFTER L. ZANKOV IN THE PROCESS OF MATHEMATICS STUDYING IN PRIMARY SCHOOL

The basic directions of the realization of technology for developing studies after L. Zankov in the process of study of mathematics in primary school are considered in this article. The features of the lesson of mathematics in primary school according to the principles of developing technology of studies after L. Zankov are defined.

Keywords: technology of developing studies, educational and cognitive interests, facilities of emotional stimulation of pupils to the study of mathematics, system of developing tasks.

Постановка проблеми. Сьогодні інновації в освіті сприймаються не як виключення з правил, а як необхідність. Метою таких інновацій є запуск механізму саморозвитку школяра [1]. У свою чергу, саморозвиток здійснюється через

забезпечення його суб'єктності. В освітній системі Л.В. Занкова це завдання формулюється як основне. Навчити дітей бачити проблему, ставити питання, висувати гіпотези, намагатися обґрунтувати свої погляди і зробити це так, щоб у них не зникло бажання займатися всім цим – заповітна мрія будь-якого вчителя, що працює творчо. Система розвивального навчання, розроблена Л.В. Занковим, відрізняється від традиційної системи перш за все формулюванням мети навчання. В цій системі висувається мета загального розвитку особистості школяра, а засвоєння ж знань, умінь і навичок здійснюється на основі просування дітей у загальному розвитку, тобто є засобом досягнення основної мети. Технологія Л. Занкова передбачає участь школярів у різних видах діяльності, використання у викладанні дидактичних ігор, дискусій, а також методів, спрямованих на збагачення уяви, мислення, пам'яті, мови. Вона виявила свою ефективність на всіх етапах організації процесу навчання, передусім у розвитку психічних функцій молодших школярів. Однак здійснені протягом 60 – 70-х років ХХ століття спроби впровадити її у масову шкільну практику не були успішними, оскільки вчителі не змогли забезпечити нові програми відповідними технологіями навчання. Орієнтація школи наприкінці 80-х – на початку 90-х років ХХ ст. на особистісно-розвивальну освіту оживила інтерес до цієї концепції. Але її глибинний смисл для багатьох дотепер залишається непізнаним і нерозкритим.

Багато її положень підтверджено у процесі експериментів, які тривають і нині.

Мета статті – дослідити ефективність використання технології розвивального навчання Л.В. Занкова при вивченні математики у початкових класах.

Вклад основного матеріалу дослідження. Одне з найважливіших досягнень навчання в занковських школах – виховання у маленької людини, у школяра відчуття власної гідності. У технології розвивального навчання Л. Занкова формування навичок відбувається на основі повноцінного загального розвитку, на базі глибокого виховання готовності виконувати завдання уроку, вміння педагога побудувати урок так, щоб можна було простежити і зафіксувати кроки до результату [6].

Система розвивального навчання за Л.В. Занковим включає взаємопов'язані **принципи**:

- навчання повинно проводитися на високому рівні складності;
- у вивченні програмного матеріалу необхідно йти вперед швидкими темпами;

- провідне місце посідають теоретичні знання;
- принцип усвідомленого засвоєння учнями навчального матеріалу, засобів застосування знань на практиці [3].

Однією з найважливіших сторін розвитку творчої особистості є розвиток емоційної сфери як найбільш “інтимно” пов'язаної з потребами, цінностями і смислами особистості. У контексті розвивального навчання позитивний ефект розвитку повинен поширюватися не тільки на пізнавальну, але й на емоційну сферу – на емоційні властивості особистості школяра. В учнів у відповідності з положенням теорії розвивального навчання Л. Занкова формуються навчально-пізнавальні інтереси до самого змісту знань, здібність до планування своєї пізнавальної діяльності, аналізу умов вирішення навчальної задачі та рефлексії її результатів. Нові інтелектуальні здібності і пізнавальні потреби, що формуються в навчальній діяльності, наприкінці молодшого шкільного віку починають узагальнюватися, виходити за межі навчальних ситуацій, спонукають учнів до широкого пізнавального пошуку в навколишньому світі.

Готуючись до уроків, учитель має обмірковувати систему завдань, тому що одні з них можуть мати кілька розв'язків, або можуть бути розв'язані різними способами. Є завдання, що передбачають єдину правильну відповідь чи завдання, що не мають розв'язку. Наприклад, $5 : x = 0$; “На дереві росло 6 бананів, 7 груш, 5 яблук. Скільки всього фруктів росло на дереві?”. Усі види завдань потрібно обговорювати разом з дітьми. Якщо завдання з одним розв'язком, варто зосередити увагу дітей на правильній відповіді, детально її розбираючи й обговорюючи можливі варіанти помилок. Розв'язуючи завдання з кількома відповідями, можливо звернути увагу дітей на те, що від них чекають творчого підходу. Якщо завдання не має розв'язку, дитина має пояснити, чому.

Зацікавленість і допитливість значною мірою реалізується в початковій школі під час розв'язання учнями спеціальних навчальних завдань, які можна назвати розвивальними. Л.В. Занков вважає розвивальні завдання безпосередніми засобами впливу на розвиток особистості в умовах розвивального навчання і виділяє такі аспекти [2]:

- використання в кожному класі системи пізнавальних завдань, що мають на меті розвиток процесів сприймання, уяви і літературних здібностей, формування загально навчальних умінь і навичок;
- виконання готових і створення учнями різних

конструктивних, фантазійних, перетворюючих творчих завдань засобами слова, образу, моделі, практичної дії;

- насичення навчального процесу завданнями комплексного впливу, в яких провідна навчальна ідея підживлюється, збагачується за рахунок інших.

До розвивальних слід віднести цікаві та ігрові завдання і вправи, задачі і завдання з логічним навантаженням, завдання-проекти, завдання і вправи на кмітливість, увагу та спостережливість тощо, а їх конкретними різновидами є: складання і розв'язування задач на матеріалі докільця та народних знань українців; вправи на розвиток уміння висловлювати здогад, припущення, доводити справедливості певних тверджень; збагачення навчального матеріалу завданнями комбінаторного типу та задачами з логічним навантаженням; виконання інтегрованих завдань-комплексів; використання цікавинок на уроках (головоломки, задачі-казки, ігрові вправи, тематичні загадки, задачі-веселинки тощо). У цілому, такі завдання вважаються невідручкованим задачним матеріалом і застосовуються вчителями початкових класів з метою розвитку пізнавальних інтересів у школярів та емоційного розвантаження.

Розвивальне навчання за технологією Л. Занкова передбачає наступне:

- додаткові вправи на уроці слід комбінувати з програмовими так, щоб попереднє завдання готувало до виконання наступного;

- особливу увагу необхідно приділяти розкриттю сюжету завдання, усвідомленню дітьми його кінцевої мети;

- не обов'язково домагатися самостійного розв'язування учнями задачі, важливо, щоб вони доклали зусиль, спробували її розв'язати;

- під час самостійного розв'язання творчих завдань не варто обмежувати дітей у виборі способів їх розв'язування, а бажано заохочувати пошуки різних способів, знаходити серед них найраціональніші;

- слід використовувати різні види диференційованої допомоги учням під час виконання розвивальних завдань та ін. [5].

Результативність використання розвивальних завдань значно підвищується за умови їх організації в певну систему, що дає можливість об'єднати їх загально дидактичною метою та наскрізною змістовою лінією математики, враховуючи при цьому вікові особливості учнів. Розвивальні завдання як засіб емоційного стимулювання учнів повинні стати нормою педагогічної практики в початковій школі.

Можливості використання нетрадиційних

завдань на уроках у початковій школі ґрунтуються на принципі їх вільного вибору. Подамо варіанти таких завдань:

1. Вибір учнями під час самостійної роботи завдання тренувального характеру серед тих, що записані на дошці.

2. Вибір учнями свого завдання серед аналогічних.

3. Вибір учнями об'єктів для спостережень.

4. Вибір з кількох ілюстрацій однієї, яка на думку школярів, найбільше відповідає змісту.

5. Вибір свого завдання серед завдань, різних за рівнем складності: легкі, важчі, найважчі.

6. Вибір завдань, що мають символічні назви.

7. Вибір завдань з моральним підтекстом.

8. Самостійний вибір домашнього завдання [7].

Емоційному стимулюванню учнів до вивчення математики сприяють незвичайні способи постановки й оформлення навчальних завдань, що широко застосовуються у практиці вчителів і є цікавими та привабливими для молодших школярів:

9. Індивідуальні і парні завдання, які пропонуються через природні об'єкти;

10. Зошити-силуети у вигляді приємних для дітей звіряток, квітів;

11. Поєднання обчислювального та мовного завдання з конструюванням;

12. Навчальне завдання з моральним підтекстом;

13. Тренувальні завдання, подані через естетично привабливу ігрову наочність;

14. Завдання з гумористичним підтекстом, жартом, смішинкою, завдання в римованій формі;

15. Завдання учням подає казковий персонаж в усній формі або через лист;

16. Завдання у вигляді змагання з різноманітною мотивацією;

17. Завдання у вигляді загадки, ребуса, кросворда

Урок залишається основним елементом навчального процесу, але в системі Л.В. Занкова його функції, форма організації можуть суттєво варіюватися. Основні його **інваріантні якості**:

- діалог у класі, орієнтований на самостійній мисленнєвій діяльності дітей;

- співпраця вчителя і школяра.

Методична ціль – створення на уроці умов для прояву пізнавальної активності школярів. Дана ціль вирішується такими **шляхами**:

- вчитель створює проблемні ситуації;

- використовує різноманітні форми та методи організації навчальної діяльності, які дозволяють розкрити суб'єктивний досвід тих, хто навчається;

- складає конспект уроку разом з учнями;

- створює атмосферу зацікавленості кожного учня у роботі класу;
- стимулює школярів до висловлювань, використання різних способів виконання завдань без страху помилитись;
- оцінює не тільки кінцевий результат (правильно-неправильно), але й процес діяльності школяра;
- заохочує учнів до віднайдення свого способу роботи (розв'язування задачі), аналізувати способи роботи інших учнів, обирати і засвоювати найбільш раціональні [6].

Висновки. В даний час пріоритетами освіти визнані ідеали розвивального навчання: вміння вчитися, предметні та універсальні (загальнонавчальні) способи дій, індивідуальний прогрес дитини в емоційній, соціальній, пізнавальній сферах. Для реалізації цих пріоритетів необхідна науково обґрунтована, перевірена часом педагогічна система. Такою є система Л.В. Занкова, яку характеризують цілісність і взаємозумовленість наступних її частин:

- **мета навчання** – оптимальний загальний розвиток кожної дитини;
 - **завдання навчання** – представити учням цілісну широку картину світу засобами науки, літератури, мистецтва і безпосереднього пізнання.
- Використання технології розвивального навчання Л.В. Занкова ставить високі вимоги до особистості вчителя, а саме:
- досить сильна спрямованість на соціальну взаємодію, яка пов'язана з високою здатністю до педагогічної діяльності;
 - дуже розвинуте вміння не претендувати на свободу дитини, вміння відмовитися від власних стереотипів і звичних схем оцінки поведінки учнів;
 - достатньо добре вміння бути самим собою, щирість, правдивість, розуміння своїх почуттів і справжніх намірів у спілкуванні з дитиною, яка потребує психолого-педагогічної допомоги;
 - здатність сприймати учня як систему, що розвивається, а звідси – спроможність

відмовитися від загрозливих і авторитарних методів впливу на нього (нападів, критики, глузування, нотацій, демонстрації своєї моральної переваги); здатність об'єктивно сприймати дитину такою, якою вона є у навчально-виховному процесі та ін.

Необхідно у практичній діяльності цілеспрямовано пропагувати технологію розвивального навчання, агітувати за нього, формувати в учителя традиційної школи грамотне ставлення до розвивального навчання як до якісно нової педагогічної технології.

1. Гаврик О. Початкова освіта ХХІ ст. Впровадження розвивального навчання в початковій школі (Розвивальне навчання) / О. Гаврик // Початкова освіта. – 2008. – № 45. – С. 5 – 6.

2. Занков Л.В. Беседи с учителями. Изд. 2-е. / Л.В. Занков – М.: Педагогика, 1995. – 45 с.

3. Занков Л.В. Обучение и развитие (экспериментально-педагогическое исследование) Избранные педагогические труды / Л.В. Занков – М.: Педагогика, 1990. – 187 с.

4. Кондратюк О. Ще раз про аналіз уроку в розвивальному навчанні. Педагогіка: Підручник / О. Кондратюк, А. Кузьмінський, В. Омеляненко – К.: Знання, 2007. – 447 с.

5. Новікова Т. Розвивальне навчання та формування ключових компетентностей учнів / Т. Новікова // Початкова освіта. – 2008. – №41. – С. 9 – 11.

6. Толмачова І. Особливість уроку в системі розвивального навчання / І. Толмачова // Початкова освіта. – 2009. – №17. – С. 16 – 18.

7. Червонецька Г. Розвивальне навчання на уроці математики / Г. Червонецька // Початкова школа. – 2012. – №1. – С. 7 – 8.

8. Чорна Р. Використання методу проектів в класі розвивального навчання / Р. Чорна // Початкова освіта. – 2010. – № 38. – С. 23 – 26.

Стаття надійшла до редакції 17.06.2014

“Талановита людина повинна сама знати, що із собою робити. Інакше цей талант не вважається”.

Святослав Вакарчук
український рок-музикант

